

שתהא פרוטה אחת של הקדש. ולשון זו, ודאי משמעותה על הפרוטה האחרונה.

אלו הם דברי רב דימי, על השקליא וטריא בין רבי יוחנן וריש לקיש.

כי אתא רבין, אמר: כיסין אשורים רמא ליה. (819) ריש לקיש הקשה לרבי יוחנן סתירת משנתנו עם המשנה של "שוורים".

דתנן, שהרי שנינו [מנחות קח ב]: האומר "אחד משוורי, מוקדש להקדש", ולא אמר איזה מהם, וחיו לו שנים, הגדול שבחן הקדש. לפי ש"המקדיש, בעין יפה מקדיש".

וקשה, למה לא נאמר, כמו כן, בסיפא של המשנה, שלא התכוון על האחרונה, אלא על המוכחר (820)?

אמר ליה רבי יוחנן: סיפא, מדובר, באומר "לא יפטר כיום זה מן ההקדש", כנ"ל, ומשמעות לשון זו איננה כי אם על האחרונה.

כב-א **רב פפא אמר: כיסין אלוגין רמא ליה, ריש לקיש הקשה לרבי יוחנן סתירת משנתנו עם המשנה של "לוגין".**

ריש לקיש סבר, שהטעם שרבי עקיבא מודה בסיפא, הוא משום שסובר "יש ברירה (821)", כלומר, שעל כל פרוטה שמוציא עד לאחרונה, יש לומר עתה הוברר הדבר שזו אינה של הקדש,

ומביא סתירת הברייתא של "לוגין".

דתניא, (822) הלוקח חבית יין של מאה לוגין, מבין הכותים, בערב שבת בין השמשות, ואין לו פנאי להפריש תרומות ומעשרות עד כניסת השבת, ואין לו מה לשתות כי אם יין זה שהוא טבל ודאי, כיצד יעשה?

אומר: שני לוגין שאני עתיד להפריש בצאת השבת, הרי הן תרומה גדולה, בתוך החבית. עשרה לוגין שאני עתיד להפריש, הרי הן מעשר ראשון. תשעה לוגין, הרי הן מעשר שני! ומיחל, ומחלל את המעשר שני על מעות שיש לו בבית, שכל מה שיוכל לתקן עתה, מתקן, ומעשר שני מתחלל באמירה [בלי מעשה]. וכאשר עשה כן, שותה, מותר לו לשתות אותו, מיד. אלו הם דברי רבי מאיר, הסובר "יש ברירה", ועל היין שהוא שותה בשבת יש לומר שאינו תרומה ומעשר ראשון. ומהנשאר יוציא תרומה ומעשר

821. מפשטות הסוגיא משמע שהדיון הוא על הסיפא של המשנה. והיינו, שהטעם שרבי עקיבא מודה בסיפא הוא משום שסובר יש ברירה, ואילו ברישא לא שייך ברירה. כי אם גם ברישא שייך לומר ברירה, היה צריך להקשות "מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא".

822. הברייתא מובאת כמה פעמים בש"ס, עיין מסורת הש"ס, והיא מבוארת כאן בקיצור על פי רש"י בבא קמא סט ב.

במשנה. כלומר, זה הלשון שאמר, ולא כלשון שאמרה המשנה. וכן משמע מתוס'. וכן כתב הרמב"ם [פרק ז מהלכות מעילה הלכה ו].

819. ובהערה הבאה יבואר למה באמת לא הקשה לו "מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא".

820. התוס' מבארים שהקושיא היא על הסיפא של משנתנו, כי על הרישא לא מקשה, כי "שמא לישנא דרישא לא משמע הכי" [על פי הצאן קדשים].

להפריש", גם כן מותר להוציא כל פרוטה פרוטה עד לאחרונה מטעם "ברירה" (823)?

אמר ליה רבי יוחנן: סיפא, מדובר, באומר "לא יפטר כים זה מן ההקדש", ולכן, הוי כמפרש ברירתו. וכשם שלגבי לוגין אומר "שאני עתיד להפריש", ומועיל מטעם "יש ברירה", גם כאן מועיל מטעם ברירה.

פירוש אחר: משמעות לשון זו היא לפרוטה האחרונה בלבד, ואין כאן ענין לברירה. ואפילו אם רבי עקיבא יסבור "אין ברירה", מודה שרק הפרוטה האחרונה היא של הקדש (824).

בצאת השבת, ו"הוברר הדבר למפרע" שהוא התרומה ומעשר, ומה ששתה בשבת "הוברר הדבר" שהיה מן החולין.

רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרים לעשות כן, מפני שהם סוברים "אין ברירה".

ועתה מקשה ריש לקיש: אפילו לרבי מאיר הסובר "יש ברירה", היינו דוקא כשמפרש ברירתו ואומר "שאני עתיד להפריש", ואילו ב"סתם" שאינו מפרש, גם רבי מאיר מודה שלא שייך לומר "ברירה",

ואילו במשנתנו אמר רבי עקיבא שאפילו בסתם שלא פירש "פרוטה שאני עתיד

הדרך עלך השליח שעשה שליחותו

וסליקא לה מסכת מעילה

החמירה תורה במעילה! ומה אם קוצים ואבנים ועפר ואפר, כיון שנקרא שם אדון העולם עליהם בדברים בלבד, נתקדשו, וכל הנוהג בהן מנהג חול מעל בה, ואפי' היה שוגג צריך כפרה. קל וחומר למצוה שחקק לנו הקב"ה, שלא יבעט האדם בהן מפני שלא ידע טעמן, ולא יחפה דברים אשר לא כן על השם, ולא יחשוב בהן מחשבתו כדברי החול...

וכתב האבן האזל: לכאורה צריך ביאור, מדוע קבע הלכה זו שהיא מיסודות התורה לסוף הלכות מעילה?

והנה ידוע דעת הרמב"ם [ועיי' הערה 687] שבמעילה אינו חייב אלא בהנאה, וגם באיסור מעילה כתב בריש הל' מעילה "אסור להדיוט ליהנות מקדשי השם". ואפילו הוציא מרשות הקדש, דלשיטת התוס' מועלין, לשיטת הרמב"ם אין מועלין אלא אם נהנה מזה. ואם כן, כאן שכתב שאל יהיה קל בעיניו ולא יהרוס וכו'

823. כן פירשו התוס'.

אבל המיוחס לרש"י מפרש בפשטות, שהקושיא היא מרבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון הסוברים "אין ברירה" ואילו במשנה סובר רבי עקיבא "יש ברירה".

התוס' מביאים פירוש זה בשם "ויש מפרשים", ואינו מתקבל עליהם, כי מה הקושיא, הרי משנתנו היא משנת רבי מאיר הסובר כרבו רבי עקיבא ש"יש ברירה"?

על כן, מבארים, שהקושיא היא אפילו למאן דאמר "יש ברירה", כמבואר בפנים.

824. כתב הרמב"ם [סוף הלכות מעילה]: ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו, ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה, אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרץ בו, ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול. בוא וראה כמה

וחוקים חקתי לך, ואין לך רשות להרהר בהן, ויצרו של אדם נוקפו בהן. והיינו, לומר, שאין עיקר חיפוש טעם שלו, הוא על פי השכל והסברה, אלא יצרו של אדם נוקפו, והסבה הוא היצר.

ומבואר מה שדימה הרמב"ם כל זה לדין מעילה, כי מה שמחפש דרכים להיות בחופש ולצאת מחיובי התורה זו היא הוצאה מרשות הקדש, ושגם הוא נהנה מזה למלאות רצונו. וכבר בארתי [פ"ז הל' י' ד"ה אכן] שאף על פי שסובר הרמב"ם שאין מעילה אלא בהנאה, מכל מקום, זהו החדוש במוציא מרשות הקדש, שאין צריך שתהא ההנאה מעצם החפץ, אלא גם אם ההנאה היא מההוצאה מרשות הקדש לרשות אחרים, מעל בזה. וכן זה, כשהוציא את עצמו מרשות הקב"ה להפטר מאיזה דינים מדיני התורה. וד' יחזק לבנו בתורתו ויהי' לבבנו שלם בעבודתו.

והמשיל למעילה, וכתב על זה: קל וחומר למצוה שלא יבעט בהן, והרי בזה אין גדר מעילה אלא מזיק ומשחית?

ונראה שבאור דבריו הוא, להודיענו שאם אחד לא ידע טעם של מצוה, ויחפוץ למצוא בעצמו טעם, שיצא מזה הרס, לומר, שעל אופן זה לא צותה התורה. או עוד יותר, שבזמן כזה לא צותה התורה, ובאופן זה יוכל להרוס כל דיני התורה. וזהו שכתב "ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו", והודיענו בזה, שהיסוד של רצון ביקוש טעם למצוה ולהוציא מזה קולות, זהו בשביל רצון להפטר מהעול והחיובים שנתחייב על פי התורה, וחופש הוא רצון והנאה ככל ההנאות, שאילולי רצונו להפטר מהחיובים לא היה אומר כן, והיה מקבל דיני התורה בפשטותם ובכללותם, ולא לפרוט על פי טעמו שימצא, שבאופן זה או בזמן כזה בטל החיוב. וזהו מה שכתב הרמב"ם: אמרו חכמים:

מסכת קינים*

הקדמה למסכת קינים

כב-א במסכת זו מתבאר ענינם של מביאי עולת העוף וחטאת העוף.

המסכת נקראת בשם "קינים" משום שכל החייבים להביא קרבן עופות [למעט יולדת עשירה] צריכים להביא שני עופות, אחד לחטאת ואחד לעולה, בדומה ל"קן" שיש בו זוג עופות.

בהלכות אלו נשנו מספר מושגים וכללים, אשר המסכת כולה עוסקת בפרטיהם.

ידיעת אותם המושגים והכללים עוד לפני לימוד המסכת עצמה עשויה לעזור רבות ללימוד, ולכן מומלץ מאד לעמוד על בוריים של אותם מושגים וכללים לפני הגישה ללימוד המשניות עצמן.

המסכת כולה נחלקת לשני מישורים:

האחד, בהנהגה לכתחילה, כאשר הכהן העושה את עבודת הקרבן בא להמלך כיצד יעשה את עבודתו.

והשני, בדיעבד, אם עבד הכהן בלא להמלך. או במידה ומתעורר ספק ביחס לעבודתו לאחר שנעשתה.

ואלו הם המושגים:

א. קינים — מפורשות וסתומות.

כל החייבים להביא קרבן עוף צריכים, כאמור, להביא "קן" עופות, דהיינו שני עופות — אחד לחטאת והשני לעולה.

קביעת העופות לחטאת ולעולה יכולה להעשות בשני אופנים:

האחד, כאשר הבעלים מייחדים את שני העופות בשעת לקיחתם לקרבן, האחד לחטאת והשני לעולה, ובכך תהיה הקן החל משעת הלקיחה "קן מפורשת", דהיינו, ששני העופות שבה הם "מפורשים" — איזה מהם הוא חטאת ואיזה עולה.

והשני, כאשר הבעלים לוקחים זוג עופות לקרבן מבלי לייחד עוף לחטאת ועוף לעולה. במקרה שכזה נקראים זוג העופות "קן סתומה", והם נקבעים על ידי הכהן בשעת העבודה לחטאת ולעולה.

ב. עבודת הקרבן.

הזאת דם חטאת העוף נעשית בחלקו התחתון של המזבח.

מיצוי דם עולת העוף נעשה בחלקו העליון של המזבח.

וסימן לדבר: עולת העוף — עולה למעלה.

עשיית הקרבן שלא במקומו פוסלת אותו, ולכן אם היזה מדם חטאת העוף על חלקו העליון של המזבח, או שמיצה את דם עולת העוף על חלקו התחתון של קיר המזבח, נפסל הקרבן.

לכתחילה יש להקדים את עשיית החטאת לעשיית העולה. אך אם שינה את הסדר אין זה פוסל.

* שני הפרקים הראשונים של המסכת מבוארים לפי פירוש הרא"ש, והשלישי לפי רש"י במסכת זבחים.

בחידושי הגרי"ז הנ"ל מהו המקור לדברי רש"י. אך יש חולקים. עיין רש"ש כאן בפרק שלישי].

ד. קביעת הכהן

אם בשעת לקיחת העופות לקרבן לא קבעו להם הבעלים שם חטאת או עולה שוב אין ביכולתם של הבעלים לייחדם לאחר מכן לחטאת או לעולה. אלא הדבר תלוי רק בכהן, שקובע את שמם בעת עשייתם, כאשר את העולה הוא עושה למעלה ואת החטאת הוא עושה למטה.

כמו כן, אם עשה הכהן את אחד העופות שבקן החובה הסתומה לחטאת נקבע בכך שמו של העוף השני מיד, בלי עשיית הכהן, לעולה. וכן להיפך, אם עשה את אחד העופות לעולה נקבע בכך שמו של השני מיד לחטאת, מבלי עשיית הכהן.

כהן שבאו לפניו מספר קינים סתומות של אותו אדם, שלא נקבע בהן איזה עוף חטאת ואיזה עולה, וכן לא נקבע בהן קן מסוימת לחובה מסוימת, אלא הביאן האדם למילוי כמה חובותיו, כגון יולדת שהביאה מספר קינים עבור כמה לידות, ולא ייחדה את הקינים עבור כל לידה ולידה — הברירה ביד הכהן:

א. לעשות אחד מכל קן לחטאת ואת בן זוגו מכל קן לעולה.

ומשעה שעשה הכהן את האחד מבני הזוג לחטאת נקבע מיד חבירו לעולה, וכן להיפך.

ב. לחלוק את העופות כולם, ולעשות מחצית העופות לחטאת ומחציתם לעולה!

ומשעשה הכהן מחצית מהסך הכולל של

אם התעורר ספק ביחס לעוף, האם הוא חטאת או עולה, וכגון שהתערבה חטאת העוף בעולת העוף — אין להקריבו, אלא ימות, כיון שאין פדיון לעופות.

ב. חובה ונדבה.

הנודב עופות לקרבן יכול להביא רק עולת העוף, לפי שאין קרבן אשם או שלמים בעוף.

חטאת העוף באה רק בתורת קרבן חובה ולא בנדבה. ולכן, רק במקרים שחייבה תורה להביא חטאת העוף, כולדת זובה או ככפרה על חטא, ניתן להחיל על עוף שם "חטאת".

יכול אדם לנדוב עוף אחד לעולה או שני עופות או שלש וכן הלאה. אך אם נדר להביא "קן" עופות חייב להביא שני עופות. [ועיין בחידושי הגרי"ז בהלכות מעשה הקרבנות שקרבן "שלם" הוא קרבן של שני עופות דוקא].

וכן המביאים "קן" עופות מחמת חובתם, כגון חוטא או יולדת, הרי הם מביאים שני עופות, ומאותו הסוג בדוקא, שאחד מהם חטאת והשני עולה.

ג. תורים ובני יונה.

קיני חובה ונדבה באים מהתורים, שהם עופות גדולים, או מבני היונה, שהם גוזלי יונה קטנים.

הקן ובו זוג העופות חייב להיות מאותו המין, ואי אפשר להביא קן המורכב מתור אחד ובן יונה אחד.

[לפי רש"י גם קן של שתי עולות הבא בנדבה אינו בא אלא מאותו הסוג, ועיין

עצמם, אינם בטיילים ברוב. כי בעלי חיים אינם מתבטלים ברוב [מדרבנן] עקב חשיבותם.

כללים:

1. עירובי עופות קרבן יתכנו בכמה אופנים:
 - א. עופות מפורשים, דהיינו עולה וחטאת, שנתערבו זה בזה.
 - ב. עופות מפורשים, חטאת או עולה, שנתערבו בקיני חובה סתומות.
 - ג. קינים סתומות שהתערבו זו בזו.

לעופות המפורשים שהתערבו זה בזה אין פתרון לא לכתחילה ולא בדיעבד אלא ימותו כל העופות שבתערובת.

שהרי בעלי חיים אינם מתבטלים ברוב ולכן יש להסתפק בכל עוף שמא הוא חטאת ושמה הוא עולה.

אבל, לעופות המפורשים שהתערבו בקינים סתומות יש פתרון לחלק מהעופות — לעשות חטאות או עולות כמספר הקינים שהתערבו בהן, וכפי שיתבאר להלן.

כמו כן, לקינים סתומות שהתערבו זו בזו יש כמה וכמה אפשרויות של עירוב, וכמה וכמה פתרונות לחלק מהעופות שבתערובת, שלכולם יש כלל מרכזי אחד!

הכלל הוא:

מתערובת של קינים סתומות — יכול הכהן לעשות חטאות או עולות כרצונו

העופות לחטאת, נקבעים מירידת מחצית העופות הנותרים לעולה!

אבל, כל עוד לא הקריב הכהן את כל מחצית העופות לחטאת, אלא רק את חלקם, עדיין לא נקבעו חלק מהעופות לעולה, ולכן רשאי הכהן להמשיך ולעשות עוד חטאות מבלי לחשוש לקביעות חלק מהעופות לעולה.

כי, כאמור, רשאי הכהן לחלוק את העופות של כמה קינים שהובאו לפניו ולעשות מחצה מכולם לחטאת ומחצה לעולה, ואינו צריך לקחת אחד מכל קן לחטאת ואחד מכל קן לעולה.

ובמקרה שכזה, הרי כל עוד לא עשה מחצית לחטאת — לא נקבעו כלל העופות לעולה!

הכהן יכול לחלוק את הקינים ולעשות מהם מחצה חטאת ומחצה עולה — רק כאשר הקינים שייכים לאדם אחד וכאשר הוא לא ייחד את הקינים לחובה מסוימת.

אבל, אם היו הקינים שייכים לאנשים שונים, קן אחד לאדם אחד, או אפילו היו שייכים לאדם אחד אלא שייחדם אותו האדם לחובות מסוימות, ואפילו היו החובות מאותו השם, וכגון יולדת שהביאה כמה קינים עבור כמה לידות אלא שהיא ייחדה כל קן ללידה מסוימת — שוב אין הכהן יכול לחלוק את הקינים למחצה, אלא הוא חייב לעשות עוף אחד מכל קן עולה ועוף אחד מכל קן חטאת.

ה. תערובת עופות וביטול ברוב.

עופות קרבן שהתערבו, בין שהתערבו בעופות חולין ובין שהתערבו בינם לבין

כל עור הוא בטוח שעדיין לא עשה את מחצית מספר החטאות או העולות של אדם אחד [או של חובה אחת].

כי משעשה הכהן מתוך התערובת את מחצית מספר העופות של אדם אחד [או של חובה אחת] לחטאת, יש לחשוש שמא עלו בידו עופותיו של אדם אחד [או של חובה אחת] ואז נקבעים לעולה כל שאר עופותיו של אותו אדם [או של אותה חובה], ושוב אינו רשאי הכהן לעשות חטאת מיתר העופות המעורבים, כי מעתה יש להסתפק בכל עוף שהוא בא לעשותו חטאת שמא הוא מהעופות שנקבעו לעולה.

והוא הדין להיפך, אם עשה הכהן מחצית מספר העופות של אדם אחד [או של חובה אחת] לעולה, נקבעה לחטאת המחצית השנייה של העופות של אותו אדם [או של אותה חובה], ושוב אין הכהן יכול לעשות מהתערובת קרבן לעולה, כי יש לחשוש מעתה בכל עוף שבתערובת שמא הוא חטאת.

ואם עשה מתוך התערובת מחצית מספר העופות של אדם אחד לחטאת ומחצית מספר העופות של אדם אחד לעולה — שוב אינו יכול לעשות מאותה התערובת עוף נוסף!

כי מעתה יש לחשוש בכל עוף שבתערובת שמא הוא עולה ושמא הוא חטאת.

שהרי יש לנו לחשוש שמא נעשתה מחצית העופות של אדם אחד לחטאת וכנגדה נקבעה מחצית עופותיו לעולה, ועופות העולה שלו נמצאים עתה בתערובת.

ומאידך יש גם לחשוש שנעשתה מחצית

עופותיו של האדם השני לעולה ונקבעו שאר עופותיו לחטאת, וגם עופות החטאת מצויות עתה בתערובת.

והרי כמה דוגמאות לעירובם של קיני חובה זה בזה המבוארים במסכת, ואשר נוהג בהם הכלל הזה.

א. קינים של אדם אחד שהופרשו עבור כמה חובות זהות, כגון יולדת שהפרישה קינים עבור מספר לידות.

וקיימות בענין זה שתי אפשרויות:

האחת, שלא ייחדה כל אחד מהקינים לכל לידה אלא הביאה לכהן מספר קינים כמספר הלידות.

והשנית, שייחדה כל אחד מהקינים ללידה מסוימת.

ועתה שהתערבו הקינים —

הרי באפשרות הראשונה, שלא ייחדה את הקינים ללידה מסוימת, עושה הכהן מחצית העופות לעולה למעלה ומחצית העופות לחטאת למטה, ובכך יצאה היולדת ידי חובתה. כי ביד הכהן לעשות מחצית העופות לעולה ומחצית לחטאת, כיון שלא היו הקינים מיוחדים ללידות מסוימות.

אבל במקרה של האפשרות השנייה, שייחדה את הקינים, לכל לידה קן מסוים, חייב הכהן לעשות אחד מכל קן לעולה ואחד מכל קן לחטאת.

הילכך, יכול הכהן לעשות מכל התערובת רק עוף אחד למעלה לעולה ועוף אחד למטה לחטאת, ואילו כל שאר העופות ימותו.

והוא לפי הכלל האמור, שמשעה שעשה הכהן עוף אחד לחטאת הרי הוא עשה בכך את מחצית העופות של חובה אחת לחטאת ואז נקבע מידית עוף אחד [שהוא בן זוגו באותו קן] כנגדו לעולה. ועוף זה נמצא עתה בתערובת ואין ידוע איזה הוא.

ולכן האפשרות היחידה לעשות מאותה תערובת קרבן נוסף היא רק לקחת עוף אחד מהתערובת, ולעשותו עולה.

ועוף זה אין אנו יודעים אם הוא בן זוגו של העוף שנעשה עתה לחטאת או שהוא בן זוגו של עוף אחר שבתערובת.

ומשנעשה העוף האחד הזה לעולה יש לחוש שהוא עוף מקן אחר ואז נקבע מידית העוף שהוא בן זוגו באותו הקן לחטאת. ועוף זה נמצא עתה בתערובת ואין ידוע מי הוא.

ולכן, אי אפשר לעשות מעתה אף עוף לקרבן כי בכל אחד מהעופות יש לחוש שמא הוא חטאת ושמה הוא עולה.

ב. קינים של אותו אדם, שהפרישן עבור חובות שונות. כגון אשה שהפרישה קרבנותיה עבור לידה ועבור זיבה.

גם כאן קיימות שתי אפשרויות:

האחת, שהפריש מספר קינים מבלי לייחד כל קן לחובה מסוימת.

ובמקרה שכזה יכול הכהן לעשות מחציתם של כל העופות למעלה לעולה והמחצית השניה של סך כל העופות למטה לחטאת, ותצא בזה האשה גם ידי חובת לידתה וידי חובת זיבתה.

והשנית, שייחדה האשה קן ללידה וקן לזיבה, ומשהתערבו הקינים אין היא יכולה להביא אלא שני עופות האחד לחטאת והשני לעולה, והשאר ימותו.

כי שמא היו העולה והחטאת שנעשו משני קינים נפרדים, ומשעה שנעשית מחצית הקן האחת לעולה נקבע מחצית הקן הנותרת לחטאת, ומשעה שנעשה מחצית הקן השניה לחטאת נקבע מחצית הקן השניה הנותרת לעולה.

ומעתה נמצא שחטאת ועולה מעורבים לפנינו, ואין אפשרות לעשותם לא לעולה ולא לחטאת.

ג. עירוב קינים של אנשים שונים.

קיני חובה סתומות של שני אנשים שהתערבו ביחד [מבלי שיוחדו הקינים לחובות מסוימות], יכול הכהן לעשות מחצית מהעופות בלבד, והשאר ימותו.

ומאותה מחצית העופות — יעשה מחצית [שהם רבע מכלל העופות] לחטאת למטה, ואת חצי המחצית השני [שכאמור, הם רבע מכלל העופות] יעשה לעולה למעלה.

ומשעשה רבע העופות לחטאת למטה ורבע לעולה למעלה שוב אינו רשאי לעשות עופות נוספים.

וגם כאן קיים הכלל האמור.

שהרי יש לחוש שמא הרבע שנעשה לחטאת למטה היה כולו של אדם אחד, ונמצא שמחצית המספר של העופות של אדם אחד נעשתה לחטאת ובכך נקבעו שאר עופותיו לעולה.

ומאידך, יש לחשוש שעשה להיפך, שמא עשה את עשרת העופות לעולה משל בעל עשרת הקינים, שאז נקבעו עשרת בני זוגן לחטאת, ואילו את עשרת החטאות הוא עשה משל בעל מאת הקינים.

ונמצא, שעשר העופות שנקבעו לחטאת מהעופות של בעל עשרת הקינים הן עתה מעורבות בין כל העופות שנשתיירו.

ומעתה נאסרו להקרבה כל העופות, כי בכל עוף יש להסתפק אם הוא עולה או חטאת.

ה. מיעוט קיני חובה משם אחד שהתערבו בהרבה קיני חובה משם אחר.

כגון שהתערבו עשר קיני יולדת [שהפרישה אותם בשעת לקיחתן לקרבן לידה] במאה קיני זבה, ואפילו היו כל הקינים של אשה אחת.

ולפי הכלל האמור הרי מתוך מאה ועשר קינים אלו אפשר להקריב רק עשר קינים, והן יעלו לעשר חובות [מבלי לדעת לאיזה מהן, ויביאו עוד מאה קינים שישלימו את יתרת החובות].

שהרי משנעשו עשר עולות ועשר חטאות יש לחוש שעשר העולות נעשו מתוך עשרת קיני הלידה ונקבעו עשרת בני זוגן לחטאת והרי הן מעורבות במאה קיני הזיבה. ומאידך יתכן ועשר החטאות נעשו מתוך עשרת קיני הלידה ונקבעו עשרת בני זוגן לעולות והרי הן מעורבות במאה קיני הזיבה.

ונמצא שבכל העופות שנשתיירו יש ספק אם העוף הוא חטאת או עולה.

והרי גם יתכן שרבע הקינים השני שנעשה למעלה לעולה היה כולו של האדם השני, ונקבעו אז העופות שאר עופותיו לחטאת.

ומעתה, יש לחוש שבמחצית הקינים שנשארו מעורבים יש בהם תערוכת של עולות וחטאות, ואי אפשר לעשותם לא עולה ולא חטאת כי כל עוף הוא במצב מסופק.

אבל את שני הרבעים הראשונים הוא היה יכול לעשות לעולה ולחטאת ממה נפשך:

אם כל העופות שיעשו למעלה לעולה וכל העופות שיעשו למטה לחטאת יהיו של אותו אדם — שפיר דמי.

ואם יהיו חלק מהעופות של אחד וחלק של השני נמי שפיר דמי.

ד. עירוב מיעוט קינים של אדם אחד בהרבה קינים של אדם אחר.

במצב שכזה אי אפשר לעשות אלא כמנין העופות של בעל מיעוט הקינים, ולפי הכלל האמור.

ולדוגמא: אם נתערבו עשר קינים של אדם אחד במאה קינים של אדם אחר, אפשר להביא רק עשר קינים, והשאר — ימותו.

שהרי משעשה עשר עופות לחטאת יש לחוש שמא כל עשרת העופות שעשה לחטאת היו משל בעל עשרת הקינים, וכיון שעשה מחצית מספר העופות של אדם אחד לחטאת הרי נקבעו כנגדן עשרת בני זוגן לעולה, והרי הם מעורבות בכל התערבות.

ואילו עשרת העופות שעשה לעולה יתכן והם היו משל בעל מאת הקינים.

לחטאת, ואז נקבעו כל מחצית העופות המקוריים האחרים לעולה. ועשה הכהן לאחר מכן מחצית העופות לעולה ונכלל בהם אותו הגוזל, ונמצא שהעוף הבלתי זוגי הנשאר הוא עולה.

אך מאידך יתכן כי בתוך מחצית העופות שנעשתה תחילה לחטאת נכלל גם הגוזל שהתערב, ולאחר מכן שעשה את מחצית העופות לעולה מהעופות המקוריים, ונמצא שהעוף המיותר הוא עוף מקורי של האשה השניה ולא הגוזל שהתערב, ואם כן הרי הוא כבר נקבע לחטאת, כאשר נעשתה מחצית מספר העופות לעולה.

וכיון שיש ספק אם העוף שנשתייר הוא חטאת או עולה דינו למיתה.

3. עירוב קיני חובה ונדבה.

השם "נדבה" מתייחס במשנה לקרבן עולה משום שרוב קרבנות העוף באים עולות.

כמה עולות שהתערבו בקינים סתומות אי אפשר לעשות מכל התערובת אלא עולות כמספר קיני החובה, ותו לא.

שהרי משהתערבו העולות בקיני החובה שוב אי אפשר לעשות מהן חטאות כי בכל עוף יש לחוש שמא הוא מהעולות שהתערבו.

וכמו כן אי אפשר לעשות עולות יותר ממספרם של קיני החובה. כי לפי הכלל האמור, משעשה הכהן עולות כמנין מחצית מספר העופות מקיני החובה יש לחוש כי עשה אותם מעופות החובה וכבר נקבעו כנגדם עופות החובה לחטאת.

2. הישוב רווח והפסד של הקדשים במצב של עירוב, כגון בפריחת גוזל מהקן.

קן סתומה שפרח ממנה גוזל והתערב הגוזל בקינים סתומות מרובות של אשה אחרת, אין לעשות את הגוזל שנותר לעולה או לחטאת.

שהרי אם יעשו את הגוזל שנשתייר, שהוא מחצית העופות, לעולה או לחטאת, יקבע, במקביל, גם אותו הגוזל שפרח לעולה או לחטאת. וכיון שאותו הגוזל התערב בקיניה המרובים של האשה האחרת הרי מעתה לא יוכלו לעשות מהקינים המרובות של האשה השניה אלא עולות לחוד או חטאות לחוד [הכל בהתאם לקביעת הגוזל].

ונמצא, שעקב עשיית עוף אחד של אשה אחת לקרבן חטאת או עולה ייפסדו הקרבנות המרובים של האשה השניה, והרי אנו מצווים לדאוג שלא ייפסדו להקדש קרבנות רבים.

הילכך לא ייעשה מאותו הקן שפרח ממנו הגוזל שום עוף.

ואילו מהקינים המרובות שהתערב בהם הגוזל יעשו את כל הקינים כהלכתם מחצית לחטאת ומחצית לעולה, וישאר מהתערובת עוף אחד מיותר, שאין לו בן זוג, שאותו אין לעשות כלל, לא לעולה ולא לחטאת, לפי שהוא ספק חטאת ספק עולה.

שהרי לפי הכלל האמור משנעשו מחצית מהעופות לעולה או לחטאת נקבעו מיד מחצית העופות שכנגדם לעולה או לחטאת.

ואם כן, יש לחשוש שמא עשה תחילה את מחצית העופות המקוריים של האשה השניה

שאם עוף החטאת נעשה ראשון והרי הוא תור יביא עתה תור לעולה, ואם עוף העולה נעשה ראשון והרי הוא בן יונה יביא לחטאת בן יונה ובכך ישלים את קרבנו.

פרק חטאת העוף

משנה א:

במשנה זו מתבארים דיני הזאת דם חטאת העוף ומיצוי הדם של עולת העוף. וכמו כן מבואר בה החילוק בין נדר לנדבה.

א. הזאת הדם של חטאת העוף — נעשית למטן [למטה]. שעומד הכהן על רצפת העזרה ומזה את דם החטאת [מגופו של העוף שנמלק] על קיר המזבח, בחלקו התחתון, מתחת לחוט הסיקרא.

ואילו נתינת הדם של חטאת בהמה צריכה להעשות למעלה [למעלה] שעומד הכהן על ה"סובב" המקיף את המזבח מסביב, ונותן את הדם באצבעו על קרנות המזבח, בחלקו העליון.

ב. עבודת מיצוי הדם של עולת העוף נעשית למעלה, שעומד הכהן על ה"סובב" וממצה את דם העולה על הקיר, בחלקו העליון של המזבח, על ידי לחיצת מקום השחיטה אל קיר המזבח.

ג. ואם שינה בזה ובוזה, שהיזה את דם חטאת העוף על קיר המזבח למעלה, או שמיצה את דם עולת העוף על קיר המזבח למטה — פסול!

ד. סדר קניין — כך הוא:

קן החובה, שחייב בעליו להביאו [ככפרה

ואף על פי שיש צד לומר שהעולות הקודמות לא נעשו כולן מתוך עופות החובה אלא גם מעולות הנדבה שהתערבו בהם, ועדיין לא נקבעו כנגדם החטאות לפי שעדיין לא נעשה מחצית מספר העופות של קיני החובה, וכמו כן, אף יתכן שהעוף שהוא בא לעשות עתה הוא מכלל עולות הנדבה שהתערבו, בכל זאת אין זה מוציא מכלל ספק.

4. דין קן חובה שנעשה משני סוגי עופות — תור ובן יונה.

קן חובה באה משתי תורים שהם עופות גדולים, או משני בני יונה שהם גוזלות קטנים.

ואי אפשר להביא את הקן משני סוגים, ולכן אם בשעת עשיית הקן נפסל אחד מבני הזוג חייבים להביא את בן זוגו מאותו המין.

ונחלקו בן עזאי וחכמים אם אירע שהביאו קן המורכב משני מינים, ועבר הכהן ועשה את האחד למטה לחטאת כדין חטאת ואת השני למעלה לעולה כדין עולה, ונמצא שלא התקיימה המצוה כהלכתה ולא יצא המביא ידי חובתו — מאיזה מין הוא צריך להשלים את חובתו.

חכמים אומרים: הכל הולך אחר החטאת.

שאם קרבה החטאת תור, בין אם היא קרבה ראשונה ובין אם היא קרבה לאחר העולה, הרי הוא חייב להביא תור, שמין החטאת הוא הקובע את מין הקן.

ואילו בן עזאי אומר: הולכין אחר העוף הנעשה ראשון.

להסתפק אם הוא חטאת או עולה, ואי אפשר לעשותו לא עולה למעלה ולא לחטאת למטה, כי שמא דינו להעשות להיפך. ולכן ימותו כולם. כי לעוף אין פדיון.

ב. חטאת העוף שנתערבה בקיני חובה "סתומות". וכגון, שהתערבה חטאת העוף בתוך שלשה קיני חובה סתומות ובהם שש עופות, אין כשר להביא מתוך התערובת של שבעת העופות אלא רק כ"מנין חטאות" שיש לעשות בקיני החובה.

והיינו, שמביאים מתוך שבעת העופות המעורבים רק שלשה עופות לחטאת, כמנין שלשת החטאות שצריך לעשות מקיני החובה, והשאר ימותו.

שהרי אי אפשר להקריב מתוך שלשת קיני החובה הסתומות אלא שלש חטאות בלבד, לפי הכלל שלאחר שהוקרבו מחצית העופות לחטאת נקבעים מיד עופות העולה שכנגדם.

ולכן, על אף שיש עתה בתערובת עוף חטאת נוסף שבא והתערב, הרי יש לחשוש שאת שלשת החטאות הראשונות שיעשה הכהן הוא יעשה מחטאות מקוריות, ואז יקבעו שלשת העופות המקוריים האחרים לעולה.

ומעתה יש לחשוש בכל עוף שמא הוא עוף החטאת שהתערב או שהוא אחד מהעופות המקוריים שנקבעו לעולה.

ג. וכן עולה שנתערבה בקיני חובה סתומות — אין כשר להביא מתוך התערובת אלא עולות כמנין קרבנות העולה שבקיני החובה. וכאמור בענין החטאת שהתערבה בקינים סתומות.

וכגון, אם התערבה עולה אחת בשלש קיני

על חטא, או כדי להכשירו לאכול בקדשים כמו יולדת זובה] הרי הוא בא —

זוג של שני עופות, אשר אחד מהם קרב כקרבן חטאת, ואחד מהם קרב כקרבן עולה.

אלו קן הבא בנדריים ובנדבות הרי העופות כולן באות בתורת עולות, שאין חטאת באה בנדבה.

איזהו "נדר" — האומר "הרי עלי עולה", שנדר להביאה.

איזהו "נדבה" — האומר "הרי זו עולה", שהקדישה בלי לנדור להביאה.

ומה הוא החילוק למעשה בין נדריים לנדבות?

אין בהם אלא חילוק זה בלבד:

שהנדריים, אם אירע שמתו הקרבנות שהופרשו לקיום הנדר, או שננבכו — חייב הנודר באחריותו, שצריך להביא אחרים במקומן כדי למלא את התחייבות נדרו.

ואילו נדבות אשר מתו או ננבכו — אין חייב המקדיש אותם באחריותו, כיון שרק הקדיש אותן, ולא נדר להביאן.

כב-ב

משנה ב:

א. חטאת העוף שנתערבה בעוף עולה, וכן עולה שנתערבה בחטאת, ואין ניכר מי הוא עוף העולה ומי הוא עוף החטאת, הרי אפילו היתה התערובת ביחס של אחד בריבוא — ימותו העופות כולם, לפי שבעלי חיים אינם מתבטלים ברוב מחמת חשיבותם [מדרבנן!], ונמצא שבכל עוף יש